

საქართველოში მიმდინარე დავის წარმოების შეჩერება უცხო ქვეყნის არბიტრაჟის მიერ გადაწყვეტილების მიღებამდე

პროფ. დოქ. ნუნუ კვანტალიანი
თსუ, გრ. რობაქიძის უნივერსიტეტი

I. შესავალი

ქვემოთ მოცემული ტექსტი შეეხება საკითხს, ვალდებულია თუ არა სასამართლო, სსკ-ის 279 დ) მუხლის საფუძველზე, შეაჩეროს საქართველოში მიმდინარე დავის წარმოება საარბიტრაჟო სასამართლოს მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის საფუძველზე დაწყებულ საარბიტრაჟო დავაზე გადაწყვეტილების მიღებამდე.

II. განსასჯელი ფაბულა

ფაქტობრივი გარემოებები: შპს „კომპანია 2“ საქართველოში დაფუძნდა 2014 წელს, რომლის მფლობელი/პარტნიორი იყო შპს „კომპანია 4“. „კომპანია 4“-ის ერთადერთი პარტნიორი კი იყო და არის ფიზიკური პირი. 2018 წელს „კომპანია 4“-მა საქაატენტი დაარეგისტრირა 4 სასაქონლო ნიშანი (შემდეგში „სადავო ინტელექტუალური საკუთრება“). 2018 წლის მაისიდან „კომპანია 2“ აქტიურად იყენებდა „სადავო ინტელექტუალურ საკუთრებას“ თავის ბიზნეს საქმიანობაში. შპს „კომპანია 4“-სა და შპს „კომპანია 3“-ს შორის ორ ეტაპად (1. 51% წილი - 2019 წლის იანვარში; და დარჩენილი 49% წილი - 2022 წელს) დადებული წილის ნასყიდობის ხელშეკრულებით შპს „კომპანია 3“-მა იყიდა ბიზნესი. მითითებული ბიზნესი რამდენიმე კომპანიისგან

შედგებოდა, თუმცა მათ შორის უმთავრესი გახლდათ „კომპანია 2“, რომელიც უკვე მრავალი წელია სთავაზობს მომსახურებას მომხმარებლებს. „წილის ნასყიდობის ხელშეკრულების“ მომწესრიგებელი სამართალია ინგლისური სამართალი, ხოლო მხარეთა შორის წარმოშობილი დავის განმხილველი ორგანო არის უცხო ქვეყანაში არსებული არბიტრაჟი. „წილის ნასყიდობის ხელშეკრულებაში“ მითითებული იყო რომ: „კომპანია 2“-ს ჰქონდა მოპოვებული ყველა საჭირო ნებართვა/ლიცენზია, რომელიც არსებული ფორმით საქმიანობის გასაგრძელებლად იყო საჭირო; ყველა ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტი, რომელიც „კომპანია 2“-ს საქმიანობის განსახორციელებლად სჭირდება იყო „კომპანია 2“-ის საკუთრება, ან ლიცენზიით ჰქონდა გადაცემული ან უშუალოდ „წილის ნასყიდობის ხელშეკრულებით“. 2021 წლის მარტში საქართველოში დაფუძნდა „კომპანია 1“. 2022 წლის მაისში „კომპანია 4“-სა და „კომპანია 1“-ს შორის დაიდო სასაქონლო ნიშნების რეგისტრაციიდან გამომდინარე უფლებების გადაცემის ხელშეკრულება, რომელიც შეეხებოდა „სადავო სასაქონლო ნიშნებს“ და საავტორო უფლებების გადაცემის ხელშეკრულება, რომელიც შეეხებოდა „სადავო ლოგოს“. „კომპანია 3“-მა საარბიტრაჟო სასამართლოში შეიტანა საარბიტრაჟო განაცხადი „კომპანია 4“-სა და მისი ერთადერთი

პარტნიორის წინააღმდეგ. საარბიტრაჟო დავის ფარგლებში შპს „კომპანია 3“ ითხოვს, რომ დადასტურდეს ლიცენზიის არსებობა. ამასთან, საარბიტრაჟო განაცხადით მოთხოვნილია დადასტურდეს, რომ „წილის ნასყიდობის ხელშეკრულებით“ „კომპანია 4“-მა „სადავო ინტელექტუალური საკუთრების“ გამოყენების მუდმივი, გამოუხმობადი, მესამე პირისათვის გადაცემადი, წინასწარ სრულად გადახდილი, უსასყიდლო ლიცენზია მისცა პირდაპირ „კომპანია 2“-ს ან „კომპანია 3“-ს. „კომპანია 1“-მა სარჩელით მიმართა საქალაქო სასამართლოს „კომპანია 2“-ის წინააღმდეგ და მოითხოვა, რომ მოპასუხეს აეკრძალოს „სადავო ინტელექტუალური საკუთრების“ გამოყენება ნებისმიერი ფორმით, მათ შორის აეკრძალოს „კომპანია 2“-ს გამოყენოს ისინი ბიზნეს საქმიანობაში იმ ფორმით, როგორც იყენებდა 2019 წლის იანვრის მდგომარეობით. სარჩელი ეფუძნება იმას, რომ მოსარჩელე „სადავო ინტელექტუალური საკუთრების“ მფლობელია (2022 წლის ხელშეკრულებების საფუძველზე). მოპასუხე არ ეთანხმება სარჩელს იმ დასაბუთებით, რომ მოპასუხე „სადავო ინტელექტუალური საკუთრებას“ იყენებს, რადგან „კომპანია 4“-მა, რომელიც „სადავო ინტელექტუალური საკუთრების“ თავდაპირველი მესაკუთრე იყო, „წილის ნასყიდობის ხელშეკრულებით“ კომპანია 2“-ზე გასცა თანხმობა/ლიცენზია. „სადავო ინტელექტუალური საკუთრება“ მოსარჩელეზე გადავიდა ლიცენზიით/თანხმობით. მოსარჩელე „კომპანია 3“-თან დაკავშირებული პირია.

III. ზოგადად საქმის წარმოების შეჩერებაზე

საქმის წარმოების შეჩერების ინსტიტუტი არსებით გავლენას ახდენს სამოქალაქო სამართალწარმოების სწორად წარმართვაზე, სამოქალაქო დავის დროულად განხილვასა და გადაწყვეტაზე. სამართალწარმოების სხვადასხვა სტადიაზე არსებულ გარემოებათა გამო, შესაძლე-

ბელია, შეიქმნას იმგვარი ფაქტობრივი ვითარება, რომლის არსებობის პირობებში შეუძლებელია ან არ არის მიზანშეწონილი დავის განხილვა და გადაწყვეტა. ასეთი შემთხვევისათვის საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (შემდგომში „სსკ“) XXX თავი ითვალისწინებს სამოქალაქო საქმის წარმოების შეჩერებას 279-280-ე მუხლებით დადგენილი პროცესის შემაფერხებელი გარემოებების აღმოფხვრამდე. მითითებულ ნორმათა ანალიზით, საქმის წარმოების შეჩერება გულისხმობს საპროცესო მოქმედებების შეწყვეტას ნორმაში ამომწურავად ჩამოთვლილი ობიექტურად შემაფერხებელი გარემოებების არსებობის შეწყვეტამდე. ამ გარემოებების წარმოშობა-შეწყვეტა სასამართლოს ან საქმეში მონაწილე პირების ნებაზე არ არის დამოკიდებული. შესაბამისად, საქმის წარმოების შეჩერება დამოკიდებულია მათი წარმოშობის მომენტზე და დასაშვებია საქმის განხილვის ნებისმიერ ეტაპზე.

სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა ითვალისწინებს საქმის წარმოების შეჩერების სავალდებულო და ფაკულტატურ საფუძველებს.¹ საქმის წარმოების შეჩერების კანონით გათვალისწინებული ცალკეული საფუძვლის შინაარსობრივი ანალიზით ცალსახაა, რომ უმეტეს შემთხვევაში, სასამართლო მოკლებულია შესაძლებლობას, განსაზღვროს საქმის განხილვის გადადების დრო, ვინაიდან ამ გარემოებათა არსებობის ხანგრძლივობა ობიექტურად უცნობია. თუ საქმის განხილვის შემაფერხებელი გარემოების აღმოფხვრა შესაძლებელია (სსკ-ის 279 ა) მუხლი) ან მათი არსებობის ხანგრძლივობა განჭვრეტადია (მაგ. სსკ-ის 280 გ, ე) მუხლი), სსკ-ის 281-ე მუხლი ადგენს შეჩერების ვადას. ამასთან, განსხვავებით საქმის წარმოების სავალდებულო შეჩერებისგან, სსკ-ის 280-ე მუხლით გათვალისწინებული ფაკულტატური საფუძველების არსებობის შემთხვევაში, სასამართლოს მინიჭებული აქვს დისკრეციული უფლებამოსილება, რომ ობიექტური შეფასების საფუძველზე, საქმის გარემოებათა გათვალისწინებით, არ შეაჩეროს საქმის წარმოება და გადადოს საქმის

¹ ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, II ნაწილი, 2023, გვ.157.

განხილვა, თუ განხილვის გაგრძელება ობიექტურად შესაძლებელია და არ არღვევს მხარეთა უფლებებს.² საქმის წარმოების სავალდებულო შეჩერების ცალკეული საფუძვლის არსებობისას საქმის წარმოების შეჩერება ობიექტური აუცილებლობაა. ამ შემთხვევაში საქმის განხილვის გაგრძელება გამორიცხავს მხარის უფლებას, სრულად განახორციელოს კანონით მინიჭებული უფლებები. ამავდროულად, საქმის შემდგომი განხილვა პროცესის შემაფერხებელი გარემოებების შეწყვეტამდე შეუძლებელი და არაგონივრულია. საქმის წარმოების სავალდებულო შეჩერებას იწვევს სსკ-ის 279-ე მუხლში დასახელებული ნებისმიერი ფაქტის არსებობა. ამასთან, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უტყუარად უნდა დადგინდეს შემაფერხებელი ფაქტის არსებობა და მისი რეალური უარყოფითი ზემოქმედება საქმის განხილვის გაგრძელებაზე.

საკვლევი საკითხი ეფუძნება სსკ-ის 279 დ) მუხლს, რომლის თანახმად, სასამართლო ვალდებულია, შეაჩეროს საქმის წარმოება, თუ საქმის განხილვა შეუძლებელია სხვა საქმის გადანყვეტამდე, რომელიც განხილულ უნდა იქნეს სამოქალაქო სამართლის ან ადმინისტრაციული წესით. ნორმის მიზანი ეფექტური სამართალწარმოების მიღწევა, პროცესის მონაწილეთა და სასამართლოს რესურსების დაზოგვა და სამართლებრივი სტაბილურობის შენარჩუნებაა. ნორმის გამოყენებისთვის აუცილებელია შემდეგი წინაპირობების კუმულატიურად არსებობა:

1. სამოქალაქო სამართლის ან ადმინისტრაციული წესით განსახილველ საქმეზე მიმდინარე სამართალწარმოება; და
2. სამოქალაქო სამართლის/ადმინისტრაციული წესით განსახილველი საქმის გავლენა შესაჩერებელ საქმეზე, რაც განაპირობებს საქმის განხილვის შეუძლებლობას.

V. სსკ-ის 279 დ) მუხლის დათქმის (სამოქალაქო სამართლის ან ადმინისტრაციული წესით განსახილველი საქმე) გავრცელება საარბიტრაჟო წესით განსახილველ საქმეზე

არბიტრაჟში დავის განხილვა და გადაწყვეტა გამორიცხავს იმავე დავის სასამართლოს მიერ განხილვას. შესაბამისად, არბიტრაჟის კანონიერ ძალაში შესულ გადაწყვეტილებას იგივე საბოლოო (*res judicata*) ეფექტი (აღსრულებადობა, განმეორებით განხილვის და გასაჩივრების დაუშვებლობა) აქვს, რაც საერთო სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესულ გადაწყვეტილებას. „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის 44 I მუხლით, იმ ქვეყნის მიუხედავად, სადაც გამოტანილ იქნა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, იგი შესასრულებლად სავალდებულოა და სასამართლოში წერილობითი შუამდგომლობის წარდგენის შემთხვევაში უნდა აღსრულდეს ამ მუხლისა და ამ კანონის 45-ე მუხლის დებულებათა გათვალისწინებით. „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონის 73¹-ე მუხლით, საქართველოს ფარგლებს გარეთ გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობა და აღსრულება ხდება „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით. უცხო ქვეყნის სასამართლოს გადაწყვეტილებებისა და უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების მიმართ მოქმედებს გათანაბრების თეორია, რომლის მიხედვით, უცხოური აქტი უნდა იქნეს აღქმული და იურიდიულად გაუთანაბრდეს შიდასახელმწიფოებრივ სასამართლო გადაწყვეტილებას.³ უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების შესახებ ნიუ-იორკის კონვენციის („ნიუ-იორკის კონვენცია“) მე-3 მუხლის თანახმად, ყოველი ხელშემკვრელი სახელმწიფო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებებს ცნობს როგორც სავალდებულოს და აღასრულებს მათ იმ ტერიტორიის პროცესუალური ნორ-

² ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, მე-2 გამოცემა, 2023 წ., გვ.454.
³ გოთუა ლ., უცხო ქვეყნის სასამართლო გადაწყვეტილებებისა და უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტი-

ლებების აღსრულება, სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარდგენილი დისერტაცია, 2010წ., გვ.14 ციტირებულია სუსგ №ა-3946-შ-103-2023, 04 დეკემბერი, 2023 წელი.

რმებით, სადაც მოითხოვება ამ გადაწყვეტილება ან ცნობა და აღსრულება.

საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობა არის პროცესი, რომლის შედეგადაც საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება ხდება ეროვნული სამართლებრივი სისტემის ნაწილი. უმეტეს შემთხვევაში, ცნობა ხდება განცალკევებული წარმოების პირობებში. ასეა მაგალითად, მხარემ შეიძლება მოითხოვოს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობა იმ მიზნით, რომ დააყენოს პრეიუდიციული შესაგებელი და ამ გზით თავიდან აიცილოს იმ საკითხის ხელმეორედ განხილვა სასამართლოში, რომელიც უკვე გადაწყვეტილი იქნა უცხო ქვეყნის არბიტრაჟის მიერ ან მოითხოვოს ურთიერთმოთხოვნათა გაქვითვა, უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებით მინიჭებულ უფლებასთან მიმართებით.⁴

revision au fond-ის აკრძალვის სახელით ცნობილი პრინციპი კატეგორიულად უარყოფს უცხო ქვეყნის სასამართლოს თუ არბიტრაჟის მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილების შინაარსობრივ გადამოწმებას.⁵ ცნობისა და აღსრულების საკითხის გადაწყვეტისას არ ხდება საცნობი გადაწყვეტილების სამართლებრივი გამართულობის შემოწმება და მხარეთა შორის წარმოშობილი დავის ხელმეორედ არსებითი განხილვა. სასამართლო ამომწმებს მხოლოდ უცხო ქვეყნის სასამართლოს/არბიტრაჟის გადაწყვეტილების საქართველოს ტერიტორიაზე ცნობის დამატარებელი გარემოებების არსებობა-არარსებობის საკითხს.⁶ აღნიშნული კანონის ფორმალურ დანაწესებთან ამ გადაწყვეტილების შემოწმება ხორციელდება იმგვარად, რომ საკასაციო სასამართლო არ არის უფლებამოსილი, ჩაერიოს, რაიმე ფორმით განმარტოს ან შესწორება შეიტანოს თავად საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაში ან მისი სარეზოლუციო ნაწილის რომელიმე პუნქტში.⁷

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სსკ-ის

279 დ) და 281 გ) მუხლებში მითითებულ „სამოქალაქო სამართლის წესით საქმის განმხილველ სასამართლოში“ უნდა ვიგულისხმოთ სამოქალაქო დავის განმხილველი საარბიტრაჟო სასამართლოც. შესაბამისად, განსასჯელ ფაბულაში დასახელებული საარბიტრაჟო სასამართლოს წარმოებაში არსებული საქმე შესაძლოა იყოს საქართველოში მიმდინარე დავაზე საქმის წარმოების შეჩერების საფუძველი, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ამ ორ დავას შორის დადგინდება ისეთი კავშირი, რომლის გამოც საქმის განხილვა შეუძლებელია და მასზე წარმოება უნდა შეჩერდეს.

VI. კავშირი საარბიტრაჟო სასამართლოს წარმოებაში არსებულ საარბიტრაჟო დავასა და საქალაქო სასამართლოს წარმოებაში არსებულ დავას შორის

ზემოთ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებებიდან დასტურდება, რომ შპს „კომპანია 4“-სა და შპს „კომპანია 3“-ს შორის დადებული წინასწარი ნასყიდობის ხელშეკრულებით შპს „კომპანია 3“-მა შპს „კომპანია 4“-სგან იყიდა ბიზნესი. საარბიტრაჟო განაცხადის საფუძველზე საარბიტრაჟო სასამართლოს გადასაწყვეტია შპს კომპანია 2-ის („მოპასუხე“) უფლებამოსილება მის მიერ იმ ინტელექტუალური საკუთრების გამოყენებაზე, რომლის გამოყენების აკრძალვაც მოთხოვნილია საქალაქო სასამართლოს წარმოებაში არსებულ კომპანია 1-ის („მოსარჩელის“) სარჩელზე. შესაბამისად, ცალსახად დასტურდება ზემოაღნიშნულ ორ საქმეზე ისეთი კავშირი, რომელიც იწვევს საქალაქო სასამართლოს წარმოებაში არსებულ საქმეზე განხილვის გაგრძელების შეუძლებლობასა და საქმის წარმოების შეჩერების აუცილებლობას. დასკვნა ეფუძნება ფაქტობრივი გარემოებების ანალიზს კანონის, თეორიისა და პრაქტიკის ქრილში, კერძოდ:

⁴ კომერციული არბიტრაჟის საერთაშორისო საბჭო ICCA-ს სახელმძღვანელო 1958 წლის ნიუ-იორკის კონვენციის განმარტებაზე, 2013, გვ.12 https://cdn.arbitration-icca.org/s3fs/public/document/media_document/georgian_translation_judges_guide_website_with_cover_20june.pdf.

⁵ სუსგ №ა-952-შ-23-2016, 06 ივლისი, 2015 წელი, სუსგ №ა-4514-შ-125-2023, 30 აპრილი, 2024 წელი.

⁶ სუსგ №ა-2761-შ-69-2016, 07 ივლისი, 2017 წელი.

⁷ სუსგ №ა-5322-შ-127-2020, 20 იანვარი 2022 წელი; №ა-3947-შ-93-2020, 02 მარტი, 2021 წელი.

სამოქალაქო საქმის წარმოების შეჩერება სხვა საქმის გადანყვეტამდე, რომელიც განხილული უნდა იქნეს სამოქალაქო ან ადმინისტრაციული წესით, დასაშვებია იმ შემთხვევაში, თუკი სამოქალაქო ან ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით დასადგენ ფაქტებსა და სამართლებრივ ურთიერთობებს იურიდიული მნიშვნელობა აქვთ მოცემული საქმისათვის.⁸ საქმის წარმოების შეჩერებამდე სასამართლომ ზუსტად უნდა განსაზღვროს, თუ რა კავშირი არსებობს მის მიერ განსახილველ საქმესა და იმ საქმეს შორის, რომელიც სხვა სასამართლოს მიერ განხილვა და რა შემთხვევა შეიძლება ქმნიდეს ისეთ ობიექტურ სირთულეს, რომელიც შეუძლებელს ხდის ამ საქმის გამოკვლევას. საკასაციო სასამართლოს არაერთი განმარტების მიხედვით, სსკ-ის 279 დ) მუხლით გათვალისწინებული საფუძვლით საქმისწარმოების შეჩერების საკითხის გადაწყვეტისას უნდა დადგინდეს, არსებობს თუ არა საქმეთა შორის ისეთი აუცილებელი კავშირი, რაც შეჩერების ღონისძიების გამოუყენებლობის პირობებში ობიექტურად შეუძლებელს გახდის სასამართლოს წარმოებაში არსებული საქმის განხილვას.⁹

„შეუძლებლობა“ წარმოადგენს ისეთ ობიექტურ სირთულეს ან დაბრკოლებას, რომელიც გულისხმობს, უპირველეს ყოვლისა, ისეთი გარემოებების არსებობას, რომელთა დადგომა არის განპირობებული მართლმსაჯულების განხორციელების დამაბრკოლებელი ფაქტორებით¹⁰ და განსახილველი დავის გადაწყვეტას სამართლებრივად აფერხებს სხვა სამოქალაქო სამართლის ან ადმინისტრაციული წესით განსახილველი საქმის გადაწყვეტა.¹¹ მითითებული საფუძვლით (სსკ-ის 279 დ) მუხლი) საქმის წარმოების შეჩერების ვალდებულება პირდაპირ უკავშირდება ისეთ საპროცესო ინსტიტუტს, როგორცაა მტკიცების ტვირთი და ემსახურება ფაქტების დამტკიცების ვალდებულებისაგან მხარეთა გათავისუფლების მიზანს, სამართალწარმოე-

ბის ერთ-ერთი პრინციპის – პროცესის ეკონომიურობის პრინციპის რეალიზაციის უზრუნველყოფას, რაც, თავის მხრივ, ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელების ნინაპირობაა.¹² საქმის წარმოების შეჩერება დასაშვებია მხოლოდ იმ პირობით, თუ სხვა საქმეზე გამოტანილ გადაწყვეტილებას შეიძლება მიეცეს პრეიუდიციული მნიშვნელობა სასამართლოს განხილვაში არსებული საქმის გადაწყვეტისას.¹³

სასამართლო პრაქტიკის ანალიზით, შეჩერების აუცილებლობა გამოწვეულია იმ გარემოებით, რომ სხვა სამართალწარმოებაში უნდა დადგინდეს პრეიუდიციული მნიშვნელობის ფაქტი, რომლის გადაწყვეტაზეც დამოკიდებულია შესაჩერებელ საქმეზე მისაღები გადაწყვეტილება, ანუ შესაჩერებელ საქმეზე პრეიუდიციული მნიშვნელობა აქვს კონკრეტულ ფაქტს. საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, ნორმატიული დათქმა – საქმის განხილვის შეუძლებლობა სხვა საქმის გადაწყვეტამდე, გამომდინარეობს სასამართლო დავის განხილვის სამართლებრივი ბუნების ლოგიკიდან, კერძოდ, ყოველი კონკრეტული საქმის გადაწყვეტა სასამართლოში დაკავშირებულია გარკვეული ფაქტების დადგენასთან. ფაქტების დადგენის აუცილებლობა განპირობებულია იმით, რომ სასამართლო იხილავს და წყვეტს მხარეთა შორის წარმოქმნილ დავებს, რომლებიც სამართლით რეგულირებული ურთიერთობებიდან წარმოიშობიან. სამართლებრივი ურთიერთობა კი, შეიძლება აღმოცენდეს, განვითარდეს ან შეწყდეს მხოლოდ იურიდიული ფაქტების, ანუ ისეთი ფაქტების საფუძველზე, რომლებსაც სამართლის ნორმა უკავშირებს გარკვეულ იურიდიულ შედეგს. სხვა სამართალწარმოებით საქმის განხილვისას სასამართლოს მიერ ფაქტობრივი გარემოებების დადგენა რიგ შემთხვევაში შეუძლებელს ხდის კონკრეტული საქმის განხილვას, რამდენადაც ფაქტები, რომლებიც უნდა დადგინდეს სამოქალაქო ან ადმინისტრაციული წესით

⁸ ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, 2015, გვ. 456.
⁹ მრავალთა შორის იხ. სუსგ №ას-1719-2019, 22.01.2020 წ.; №ას-2-2024 07 მარტი, 2024 წ.
¹⁰ სუსგ ას-415-731-09, 2 ივლისი, 2009 წ.

¹¹ სუსგ, №ას-792-2023, 21 ნოემბერი 2023.
¹² სუსგ №ას-528-2021, 18.12.2021წ.; №ას-1422-2023, 28 თებერვალი 2024 წ.; №ას-2-2024 07 მარტი, 2024 წ.
¹³ სუსგ №ას-266-253-2016, 14 ივნისი, 2016 წელი.

განხილვისას, ვერ იქნება გამორკვეული, შეფასებული და დადგენილი კონკრეტული საქმის წარმოებისას, ამავდროულად, ამ ფაქტების დადგენამდე შეუძლებელი უნდა იყოს მოცემული საქმის განხილვა.¹⁴

ამდენად, სხვა საქმის გადაწყვეტამდე, მიმდინარე დავის შეჩერებას იწვევს ორ დავას შორის ისეთი სამართლებრივი ურთიერთკავშირი, რომელიც განპირობებულია იმით, რომ შესაჩერებელ საქმეზე მხარის სამტკიცებელი ფაქტობრივი გარემოება სხვა საქმეში უნდა დადგინდეს. ცხადია, ასეთი ფაქტი შესაჩერებელი დავის მტკიცების საგანში შედის და ამ ფაქტის მითითებული მხარის სამტკიცებელია. სწორედ ამ ფაქტებს ანიჭებს სასამართლო პრეიუდიციულ მნიშვნელობას შეჩერებულ საქმეზე სამართალწარმოების განახლებისას. პრეიუდიციულ ფაქტებში იგულისხმება იურიდიულად ისეთი მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი გარემოებები, რომლებითაც განსაზღვრულია მხარეთა მატერიალურ-სამართლებრივი ურთიერთობით გათვალისწინებული უფლებები და ვალდებულებები, რაც საფუძველად დაედო გადაწყვეტილების გამოტანას. როგორც უზენაესი სასამართლო თავის ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში განმარტავს - „ფაქტების პრეიუდიციულობის შემონების დროს მნიშვნელობა ენიჭება არა მარტო იმ პროცესუალურ-სამართლებრივ კრიტერიუმებს, რომლებითაც განისაზღვრება კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების ფორმალური მოთხოვნები (კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოება თუ სხვა სამოქალაქო საქმეების განხილვისას იგივე მხარეები მონაწილეობენ), არამედ ამ გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოების შინაარსს (რომელი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზეც იქნა მიღებული გადაწყვეტილება)“.¹⁵

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქმის წარმოების შეჩერების იმპერატიული მოთხოვნით

კანონმდებელი იცავს მტკიცების ტვირთის მატარებელ მხარეს სამართლიანი სასამართლოს უფლების დარღვევისაგან და აძლევს შეჯიბრებითობის პრინციპით უფლების სრულყოფილად დაცვის შესაძლებლობას. სამართლიანი სასამართლოს უფლების დარღვევაში იგულისხმება ის გარემოება, რომ მტკიცების ტვირთის მატარებელი მხარე სარჩელით/შეგებებული სარჩელით სათანადოდ ვერ დაიცავს თავს შედავებისგან, ვინაიდან მისი ქმედების მართლზომიერების ფაქტი სხვა სამართალწარმოებით უნდა დადგინდეს. ამავდროულად, სსკ-ის 279 დ) მუხლით გათვალისწინებული გარემოების არსებობისას საქმის წარმოების შეჩერებაზე უარის თქმა ეწინააღმდეგება სასამართლო გადაწყვეტილების კანონიერების, პროცესის ეკონომიურობისა და მართლმსაჯულების ეფექტურობის პრინციპს და არსებითად ლახავს მხარის სამართლიანი სასამართლოს კონსტიტუციურ და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით დაცულ უფლებას. მოცემულ დავაში წარდგენილი სარჩელითა და შესაგებლით უდავოა, რომ მოპასუხის სამტკიცებელია „სადავო ინტელექტუალური საკუთრების“ გამოყენებაზე მისი უფლებამოსილება და შესაბამისად, ის გარემოება, რომ „მოსარჩელეს“, 2022 წლის ხელშეკრულებით, „მოპასუხის“ სასარგებლოდ უფლებრივად (ლიცენზიით) დატვირთული „სადავო ინტელექტუალური საკუთრება“ გადაეცა.¹⁶

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ცხადია, განსასჯელ ფაბულაში მითითებული საარბიტრაჟო სარჩელზე გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება პირდაპირ გასცემს პასუხს საქალაქო სასამართლოს წარმოებაში არსებულ საქმეზე მთავარ დასადგენ ფაქტს - აქვს თუ არა მოპასუხეს „სადავო ინტელექტუალური საკუთრების“ გამოყენების მართლზომიერი უფლება. ვინაიდან, სსკ 279 დ) მუხლით დადგენილი საქმის შეჩერების სტანდარტი პირდაპირ არის და-

¹⁴ სუსგ №ას-212-197-2014, 3 ნოემბერი, 2014 წელი.

¹⁵ სუსგ №ას-827-791-2014 13 ნოემბერი, 2015 წელი.

¹⁶ სასაქონლო ნიშნების შესახებ საქართველოს კანონის 26 X მუხლის თანახმად, სასაქონლო ნიშანზე უფლებების გადაცემა ან ლიცენზია არ ვრცელდება მესამე პირის სახელზე ადრე გაცემულ ლიცენზიაზე. ნორმის

შესაბამისად, სასაქონლო ნიშნის გადაცემის შემდეგ ძალაში რჩება და ახალ მესაკუთრეზე ვრცელდება სასაქონლო ნიშნის გადაცემამდე, ძველი მესაკუთრის მიერ გაცემული ლიცენზია.

კავშირებული ფაქტების მტკიცებასთან, დამკვიდრებული სასამართლო პრაქტიკით შესაჩერებელ საქმეში მონაწილე მხარეების გარდა სხვა მხარეების მონაწილეობა სამოქალაქო სამართლის ან ადმინისტრაციული წესით განსახილველ საქმეზე, არ შეიძლება გახდეს საქმის წარმოების შეჩერების დამაბრკოლებელი გარემოება, თუკი სხვა მხარეების მონაწილეობით განსახილველ საქმეზე დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებს ექნება გავლენა შესაჩერებელ საქმეზე.¹⁷ საქმის წარმოების შეჩერებისთვის, ნორმატიული დათქმა – საქმის განხილვის შეუძლებლობა სხვა საქმის გადაწყვეტამდე, არ გულისხმობს დავის საგნის იგივეობას.¹⁸ სასამართლოს პრაქტიკა მიმდინარე სამართალწარმოებებში სხვა მხარეების მონაწილეობის მიუხედავად საქმის წარმოების შეჩერების აუცილებლობაზე განპირობებულია იმით, რომ საქმის განხილვის შეუძლებლობას ინვეს არა მხარეთა ან დავის საგნის იგივეობა, არამედ ის გარემოება, რომ სხვა საქმეში უნდა დამტკიცდეს ის ფაქტი, რომელიც შესაჩერებელი საქმის მტკიცების საგანში შედის და ამ ფაქტის დადგენის გარეშე გადაწყვეტილების გამოტანა შეუძლებელია.

განხილული შემთხვევა ასეთი ვითარების კლასიკური მაგალითია, ვინაიდან საარბიტრაჟო სასამართლოს დასადგენია საქალაქო სასამართლოს განსახილველ საქმეზე მტკიცების საგანში შემავალი ფაქტი – ინტელექტუალური საკუთრების გამოყენებაზე მოპასუხის უფლებამოსილება (შესაგებლის არგუმენტი). ამ ფაქტის დადგენის გარეშე, ცხადია, სასარჩელო მოთხოვნას ინტელექტუალური საკუთრების გამოყენების აკრძალვის შესახებ სასამართლო გადაწყვეტილებით დასაბუთებული პასუხი ვერ გაეცემა და ამავდროულად, უხეშად დაირღვევა მოპასუხის უფლება შეჯიბრებითობის პრინციპით უფლების დაცვაზე. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მოპასუხე ინტელექტუალური საკუთრების გამოყენების მართლზომიერებას აფუძნებს „წილის ნასყიდობის ხელშეკრულებაზე“, რომლითაც მხარეები შეთანხმდნენ დავის ინგლისური სამართლით მონესრიგებაზე, ხოლო დავის განმხილველ ორგანოდ გაითვალისწინეს საარბიტრაჟო სასამართლო. შესაბამისად, ამ ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ მხარეთა უფლება-მოვალეობების, ისევე როგორც ლიცენზიის არსებობა-არარსებობის დადგენა, არ განეკუთვნება საქალაქო სასამართლოს კომპეტენციას.

¹⁷ სუსგ ას-231-556-09, 28 მაისი, 2009 წ.; სუსგ №ას-1071-2019 30 ოქტომბერი, 2019 წელი; სუსგ ბს-907-900(კ-11), 13 ოქტომბერი 2011; №ბს-1658-1630(კ-11).

¹⁸ სუსგ №ას-1071-2019, 30 ოქტომბერი 2019 წელი.